

Kort svar

Følelsmessig forbindelse

Å miste noen man er glad i er utvilsomt noe av det mest grufulle man kan oppleve. I et utdrag fra romanen *Isberg*, av Lars Ove Seljestad, møter vi en 16 år gammel gutt som har opplevd nettopp det. Gjennom blant annet allegori og systematisk bruk av ord som gir konnotasjoner til tap, sorg og lengsel, prøver forfatteren å gi oss et innblikk i guttens følelsesliv.

Det virker som den detaljerte beskrivelsen av været og omgivelsene i dette utdraget fungerer som en allegori for guttens følelser. Når han ser ut vinduet ser han en ”grå tåke stig opp frå den skitne snøen som smeltar i regnet”. I tillegg til å beskrive været som trist og dystert, tenker gutten også på snøen som skitten. Når vi vet at foreldrene han ble tatt av et snøskred, kan dette tolkes som at han tenker tilbake til hendelsen når han ser snø.

I tillegg er teksten full av ord og uttrykk som gir konnotasjoner til følelser som sorg, lengsel og tap. Ord som ”grå” og ”vått”, og uttrykk som ”store regndråper” og ”skyene ligger tett” er gode eksempler på dette. Dette er ord noen vil assosiere med egne lignende hendelser, og forfatteren skaper dermed en følelsmessig forbindelse mellom leseren og gutten.

Kort sagt kan vi si at Seljestad bruker flere virkemidler aktivt for å skape en følelsmessig forbindelse med leseren i dette utdraget. Blant annet ord med konnotasjoner til visse følelser og bruk av været som en allegori for guttens følelser.

Natursyn i utvikling

Opp igjennom historien har naturen og omgivelsene rundt oss vært et populært litteraturtema, og synet vi mennesker har hatt på naturen gjenspeiler seg i stor grad i tekster fra ulike epoker. I både ”Luren” av Maurits Hansen, 1819, ”Midt i byen” av Rudolf Nilsen, 1929, og ”Imitasjonen” av Guri Sørungård Botheim, 2016, er naturen i fokus. Forskjellene mellom natursynene i de ulike tekstene er imidlertid stor. Disse ulikhetene kan i stor grad forklares gjennom vidt forskjellige kulturhistoriske idealer og tanker om hva som var eksistensielt.

I ”Luren”, av Maurits Hansen, møter vi en forteller som er lamslått av naturen. Dette kommer til uttrykk gjennom gjentatte pompøse, overdrevne og nærmest guddommelige skildringer.

Fortelleren beskriver blant annet en solnedgang der den ”ynde dalen plutselig åpnet sin favn for mitt blikk.” Videre snakker han om ”*det egentlige Norge*”, som her må kunne tolkes som bondelandet, som ”så stolt og likevel så mild”. Han sammenligner også det norske landskapet med sveitsiske alper, noe som nærmest ble sett på som idealet for vakker natur i Romantikken. Det er neppe noen overdrivelse å si at han også er stolt av, og ønsker å fremheve, det som er særegent norsk. I tillegg til naturbeskrivelsene, er tittelen ”*Luren*” et godt eksempel på dette. En lur er et blåseinstrument man brukte for å kalle på dyr, og er noe man assosierte med bønder og bondelandet. I tillegg er det et særnordisk instrument som blant annet går igjen i sagalitteraturen.

”Luren” ble utgitt i 1819, og er et av de første nasjonalromantiske verkene som ble publisert i Norge. Nasjonalromantikerne var opptatt av følelser, og spesielt følelser knyttet opp mot det å være norsk. Fra den tyske filosofen Herder fikk man i tillegg tanken om at folkesjelen var noe man fant på landet. Det ble derfor naturlig for de nasjonalromantiske forfatterne å skildre det norske bondelandet, kontra bylivet i diktningen sin. Videre mente man i romantikken, så vel som nationalromantikken, at det er gjennom naturopplevelser man kommer i kontakt med det åndelige. Tar man det i betraktning er det mer forståelig å skjønne Hansens gjentatte glorifiserte naturskildringer.

Det lyriske jeget i diktet ”Midt i byen” skildrer hvordan det er å leve i byen. Det virker rimelig å si at det er snakk om en arbeider som kom fra bondelandet, men som nå jobber i byen. Gjennom utsagn som, ”Fjerne åser, trær og trehus kan jeg vinke til: So long” og ”...en gård av jernbetong” virker det som han ikke lengter tilbake til naturen på noen som helst måte. Når han drar

paralleller mellom en gård og ord som jern og betong, vil man kunne tenke på en gård som kald og mørk. Det virker imidlertid som det lyriske jeget har en noe todelt oppfatning av det å flytte fra landet og inn til byen. Når han skriver ”en gård av jernbetong” beskriver han jo en bygning i byen. Ser man det fra denne siden kan det virke som han ikke har noen dårlig opplevelse av å leve på landet, men heller at det er bylivet som er trist og mørkt. En tradisjonell gård vil da kunne fungere som en kontrast til gården i byen, og en mulig tolkning av diktet kan da være at han lengter tilbake til gårdslivet og naturen.

Setter vi dette diktet inn i en kulturhistorisk sammenheng er det tydelig at dette er nyrealistisk arbeiderlitteratur. Slik litteratur er skrevet av arbeidere, om arbeidere og for arbeidere. Denne ønsket å beskrive opplevelsen av å jobbe som arbeider i en tid hvor klasseskillet var vesentlig større enn de er i dag, på en realistisk måte. Selv om arbeiderne ofte levde under vanskelige kår, følte de likevel at de hadde et samhold og en livsglede som ikke fantes i like stor grad i borgerskapet. Det var imidlertid mange som følte seg fremmedgjort i storbyene, og lengtet tilbake til landet og naturen. Dette skildres i noen grad i diktet ”Midt i byen”. ”Landlig fred er bra for mange. Salig hver på sin fasong.” Her kommer det frem at det var et noe delt syn på hvor viktig naturen var. For noen var det et stort tap å måtte flytte inn til byene og miste kontakten med naturen. Dette gjaldt imidlertid ikke alle, og som en følge, ble litteraturen mindre preget av denne lengselen.

Diktet ”Imitasjonen” tar for seg en rekke områder hvor vi mennesker har distansert oss fra naturen. Den monotone og nesten litt kjedelige måten det lyriske jeget beskriver dette på kan virke som et bilde på at hun synes forholdet vi har til naturen i dag er kjedelig, eller kanskje til og med manglende. Når hun i tillegg sammenligner tradisjonelle meningsfulle oppgaver med moderne og tilsynelatende meningsløse aktiviteter, forsterker hun det det virker rimelig å si er hennes mening, nemlig at vi må komme i forbindelse med naturen i større grad enn det som er tilfelle i dagens urbane samfunn.

Dette diktet er et modernistisk verk. Det ser vi blant annet gjennom at formen på diktet er kaotisk og usymmetrisk. Som nevnt over er formen også noe monoton. Tolkning av diktet som en kritikk av det kjedelige forholdet mange mennesker har til naturen, kan man si at tekstens form og innhold er tilpasset hverandre, noe som er et særegent modernistisk trekk. Mange modernistiske tekster handler også om storbyliv, og i ”Imitasjonen” virker det som det lyriske jeget befinner seg i et urbant område, men lengter tilbake til naturen. Videre er det neppe

urimelig og si at det mest tydelige tegnet på at dette diktet er modernistisk er fremmedfølelse. En rimelig konklusjon kan kanskje være at det lyriske jeget ikke føler seg hjemme i dagens urbane samfunn. Hun lengter tilbake til det opprinnelige og det rene. Hun vil heller fyre ”et bål” enn å bruke en ”panelomnen”, og dette er noe hun ikke får gjort på noen annen måte enn ved å leve i harmoni med naturen.

Setter vi natursynet i disse tre tekstene, så vel som disse tre epokene, opp mot hverandre er det flere ulikheter, så vel som noen likheter, man kan peke på. Der man i nasjonalromantikken hadde et glorifisert og guddommelig forhold til naturen, hadde man i nyrealismen et mer realistisk og nyansert natursyn. Flere lengtet nok tilbake til en tid hvor de levde i harmoni med naturen på den tiden også, men grunnet samfunnsutviklingen var det få som kunne brødfø seg selv, og de fleste – enten de ville eller ikke – flyttet til byene. Dette førte igjen til at naturen ikke preger litteraturen i like stor grad som den gjorde nasjonalromantikken. I nyere modernisme er ikke lenger dette et problem, og vi ser i diktet ”imitasjonen” at det igjen lengtes tilbake til noe renere og mindre urbant. Det kan likevel ikke sammenlignes med en novelle som ”Luren”, når denne er mye mer radikal og pompøs.

Kort oppsummert virker det rimelig å si at disse tre tekstene har nokså forskjellige syn på naturen, selv om det også er mulig å peke på noen likheter. ”Luren” lager et guddommelig og pompøst fremstilling av naturen. Den legger også spesielt vekt på særnorske naturtrekk. ”Midt i byen” har et mer nyansert natursyn. Det lyriske jeget virker å trives i storbyen, selv om han beskriver byens sinn som grått. Dette kan tolkes som at han mener et bygdelig, hvor naturen er mer nærliggende, er å foretrekke. I ”Imitasjonen” virker det også som det lyriske jeget lengter tilbake til naturen. Det ser ut til at hun føler seg fremmedgjort i bysamfunnet. Dette kommer til syne gjennom en rekke modernistiske trekk.

Kilder:

- Seljestad, Lars Ove. Isberg. Oslo: Aschehoug, 2012 (utdrag)
- Nilsen, Rudolf. ”Midt i byen”. Hverdagen. Oslo: Gyldendal, 1929
- Botheim, Guri Sørungård. ”Imitasjonen”. *Heime mellom istidene*, Oslo: Samlaget, 2016
- Hansen, Mauritz. ”Luren”. 1819. NDLA. 20.09.2016 <http://ndla.no/nb/node/25150> (utdrag)